

Grundkurs i idéhistoria, 1900-talsmomentet

Litteratur:

Frängsmyr, Tore, *Svensk idéhistoria: bildning och vetenskap under tusen år*, del 2 (2000), s 210-391.

Liedman, Sven-Eric, *Från Platon till kriget mot terrorismen: de politiska idéernas historia* (2005), s 217-313.

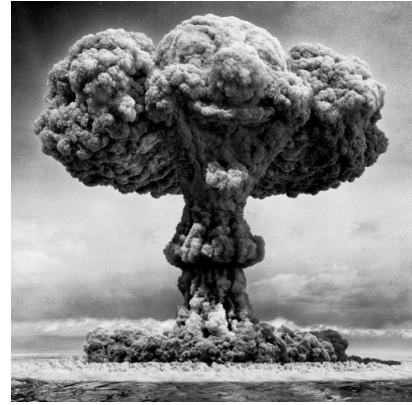
Lennerhed, Lena (red.), *Från Sapfo till Cyborg: idéer om kön och sexualitet i historien* (2006), s 135-229.

Nordin, Svante, *Filosofins historia: det västerländska förnuftets äventyr från Thales till postmodernismen* (1995), s 491-592.

Olaison, Niklas (red.), *Axplock ur idéhistorien*, del 2 (2006), s 109-159.

Runeby, Nils (red.), *Framstegets arvtogare* (1998).

Sellberg, Erland (red.), *Den skapande staden: idéhistoriska miljöer* (2003), s 309-467.

Förslag till turordning – 16 steg vid läsningen av kurslitteraturen:

1. *Framstegets arvtogare*, s. 9-130
2. *Från Sapfo till Cyborg*, s. 135-154
3. *Den skapande staden*, sekelskiftets Wien
4. Nordin, s. 491-511 och 538-565
5. Liedman, s. 217-261.
6. Frängsmyr, s. 210-298.
7. *Den skapande staden*, Efterkrigstidens Paris
8. Nordin, s. 512-537 och 566-592
9. Liedman, s. 262-284.
10. *Framstegets arvtogare*, s. 131-276.
11. *Den skapande staden*, Los Angeles.
12. *Från Sapfo till Cyborg*, s. 155-200.
13. Frängsmyr, s. 299-391.
14. Liedman, 285-313.
15. *Framstegets arvtogare*, s. 277-291.
16. *Från Sapfo till Cyborg*, s. 201-229.

Föreläsningarnas ungefärliga innehåll (10 teman avverkade på 8 sittningar!)

1. Introduktion: de 3 krigens & den globala industriella modernitetens sekel
2. Vetenskap & människosyn I: psykologierna
3. Vetenskap & människosyn II: samhällsteori & modernisering
4. Kring de totalitära staterna: tanke & tillämpning
5. Naturvetenskap & teknik: kris, triumf och tvetydighet
6. ”Analytisk” filosofi: logik, språk & vetenskapsteori
7. ”Kontinental” filosofi: subjekt, tolkning & existens
8. Inte bara vita män: ”Det andra könet” & ”de andra”
9. Ideologiernas död & återuppståndelse
10. Från system- & strukturtänkande till post-ism; ”moderna” förnuftet nagelfaret

Samlas i diskussionsgrupper förslagsvis vid 3 tillfällen: **A) Freud & Lyotard, B) Nazisternas program & Mussolini C) Beauvoir & Fanon**

ATT DISKUTERA KRING TEXTERNA I AXPLOCK:

1. Jämför *framställningssättet* i texterna!
  - a) Vad utmärker författarnas stil och ordval? Finns det retoriska knep?
  - b) Kan framställningssättet tänkas röja författarnas intellektuella bakgrund eller gruppstillhörighet?
  - c) Kan man av framställningssättet och stilen dra några slutsatser om vilken publik författarna avsåg att vända sig till?
  - d) Kan man dra några slutsatser om hur *samtida* läsare kan ha uppfattat och använt texterna?
2. Försök formulera respektive författares *angelägna ärende*: vilket är det centrala budskapet i just det textutsnitt har läst? (Eller finns det möjligen flera huvudärenden?)
  - a) Varför är just detta angeläget att hävda?
  - b) Hur motiveras budskapet?
  - c) Hur försöker författaren övertyga läsaren om budskapets värde?
  - d) Vad kan författarna ha velat åstadkomma i sin omvärld genom att skriva ner och låta sprida sina texter?
3. Kan man i texterna ana att de har varit avsedda att ingå i någon form av *debatt* – finns det polemik eller polemiska drag i framställningarna? Peka ut återspeglingsdrag av tankegångar som författaren angriper eller vill ta avstånd från!
4. Tycks författarna anse att de lever i en statisk eller i en föränderlig värld?
5. Vilken roll spelar *vetandets problem* i de olika framställningarna? Hur mycket kan vi veta? Hur mycket bör vi veta?

TANKEGYMNASTIK FÖR HISTORISK LÄSNING X 2:

1909 råkade någon tappa en odaterad textlapp i en exklusiv salong på Strandvägen i Stockholm. Den fastnade bakom en list och låg bortglömd i flera decennier. När en ättling hittar lappen 1994 är ”textens mening”, den av författaren avsedda ”poängen”, fullkomligt klar. På lappen står det ”Herman Lindqvist är osvensk!” Orden *berömmar, smickrar, rekommenderar* (naturligtvis!) en viss journalist och författare. Enligt de sociala och språkliga konventioner som råder i salongen anno 1994 är ”typiskt svensk” nästan det värsta man kan vara. ”Svenskhet” står för inskränkthet, jantelagsanda, folkhems- och fondsocialism, social ingenjörskonst och ”den gamla svenska avundsjukan” – kort sagt: Luther, makarna Myrdal, fan och hans mormor. Men skulle läsaren (mot förmodan) fundera över att lappen är gammal och gulnad och att handstilen är otidsenligt snirklig, infinner sig dubier. Hur länge har egentligen Herman Lindqvist hyllats som osvensk? Saken är den att vissa av ordens vanliga betydelse, och därmed ”textens” mening, har förändrats mellan den tidpunkt då textlappen skrevs och den tidpunkt när den blev läst. För den allmänbildade användaren av svenska språket anno 1909 refererade orden ”Herman Lindqvist” i de flesta fall till ordföranden för LO, inte till dennes framtida sonson. När man talade om honom syftade man på den stridbare socialisten och internationalisten, som under storstrejksåret personifierade det stora hotet mot den bestående ordningen och nationen – åtminstone som saken i allmänhet uppfattades vid Strandvägens horisont. Två avgörande ord hade helt enkelt bytt mening och referens. Men även möjligheterna att ”göra poänger” med ord, som kanske kan sägas vara bestämda av i olika sammanhang underförstådda konventioner för att använda språket, hade förändrats radikalt mellan 1909 och 1994, trots att de båda sammanhangen kan te sig förvirrande lika (samma rum, samma sociala klass några futtiga decennier senare). Vad som låter sig uträttas genom att karakterisera någon som osvensk har förändrats. Rekonstruerar vi ”skrivaktens” såväl sociala sammanhang som rent språkliga ”kontext” förstår vi att *den av författaren avsedda handlingen* med dessa ord långtifrån var att berömma och rekommendera, utan tvärtom *att anklaga, smäda eller misstänkliggöra*.

Fundera för varje källtext:

* Antag att du vill förstå *författarens avsikter* när han/hon skrev: jämför din egen situation med 1994 års läsare!

* Antag att du vill förstå vad historiska personer kan ha *uppfattat som läsare* vid senare tidpunkter i historien (olika ”läs-akter”): jämför deras situation med 1994 års läsare!